

GIDA GÜVENCESİ

Yüksel DENLİ, R.Ertan ANLI

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü, ANKARA

Dünya nüfusunun hızlı artışı birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan en önemlisi ise artan nüfusun beslenmesidir. 2030 yılına kadar 5,7 milyardan 8,7 milyona çıkması beklenen dünya nüfusunu beslemek için öncelikle tarımsal üretimin artırılması gerekmektedir. 1974 yılında toplanan Gıda Konferansında 70'li yılların başında gündeme gelen tahıl üretimindeki şiddetli dalgalanmalar ve yıllar arası oluşan istikrarsızlık sonucu ortaya çıkan krize çözüm bulunması için yeni tedbirler alınması gerektiği bildirilmiş ve gıda ihtiyacı ve talebi ile ilgili öncelikli konulara dikkat çekilmişti. Ancak ne yazık ki aradan 20 yıldan fazla bir süre geçmesine karşın dünya hala aynı problemle karşı karşıya bulunmaktadır. Her ne kadar bugün dünyadaki 5,7 milyar insan 20 yıl önceki toplam 4 milyar insandan kişi başına ortalama %15 daha fazla gıdaya sahip olsa da doğal kaynakların sürekliliği esas alınarak artan nüfusu beslemek için dünya gıda üretiminde daha büyük artışların olması gerekir. En son olarak 1995 yılında da uygun olmayan hava koşulları nedeniyle dünya tahıl üretimi önemli bir düşüş yaşamış ve bir çok ülke bundan etkilenmiştir.

Önümüzdeki 15 yıl içerisinde eğer yeterli önlemler alınmazsa, kronik olarak iyi beslenemeyen halen 200 milyonu çocuk olmak üzere sayıları 800 milyonu bulan insan sayısında önemli bir düşme olmayacağı apaçık ortadadır.

Dünya Gıda Teşkilatı (FAO), barış ve istikrarla birlikte uluslararası gündemin zirvesinde gıdaya yer aramaktadır. Barış ve istikrar, gıda güvencesine ulaşmak için gerekli en önemli ön koşullar arasında yer almaktadır. Bu ön koşullar gerçekleştirilmeden; kaynaklar israf edilecek, ülkeler yatırımları cazip hale getirmekte ve yatırımcıların güvenini kazanmakta oldukça zorlanacaklar ve bunun sonucunda da "herkes için gıda" amacına ulaşmak mümkün olmayacaktır. Bu amaçla FAO, 1997 yılında kutlanacak olan Dünya Gıda Gününün teması olarak "Gıda Güvenliğinde Yatırım" konusunu seçmiştir.

Gıda güvenliği kavramı; bütün insanların yaşamlarını aktif ve sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için gerekli olan besin ihtiyaçlarını ve gıda önceliklerini karşılayabilmek amacıyla yeterli, güvenli ve besleyici gıdaya erişmelerini açıklayan bir kavramdır. Gıda güvencesine ulaşmak için esas olarak 3 koşulun yerine getirilmesi gereklidir. Bunlardan ilki gıda kaynaklarının yeterliliği ve kullanılabilirliği, ikincisi kaynakların istikrarı ve son olarakta kaynakların gıdaya dönüşümüdür.

Gıda güvenliği, tarım ve besleme arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Gıda ve gıda kaynaklarının güvenliği iyi beslenmenin de ön koşuludur. Yoksulluk ise gıda güvensizliğinin ve sağlıksız yaşamın en belirleyici faktörüdür. Yoksulluğun olmaması demek sağlıklı bir yaşam için gerekli olan yeterli miktar ve kalitede gıdanın sağlanması anlamına gelmektedir. Arzu edilen miktar ve kalitede gıdanın üretilmesindeki temel işlevi ve doğrudan ve dolaylı olarak özellikle gelir düzeyi düşük ülkelerde istihdam ve gelir düzeyinin iyileşmesindeki rolü nedeniyle tarımın beslenmedeki önemi büyüktür. Ayrıca dengesiz ve yetersiz beslenme verimlilikte önemli kayıplara da neden olmaktadır. Kötü beslenme; konsantrasyon eksikliğine neden olduğu ve okul performansını olumsuz yönde etkilediği için eğitim etkin bir şekilde gerçekleştirilememekte, dolayısıyla kaynaklar boşa harcanmaktadır.

1996 yılında toplanan Dünya Gıda Zirvesinde gıda güvencesi ile ilgili bir takım hedefler ve yükümlülükler belirlenmiştir. Bunları maddeler halinde özetlersek;

- Fakirliğin giderilmesi ve sürekli barışın sağlanması amacıyla herkes için sürdürülebilir gıda güvenliği sağlamaya yönelik en önemli koşul olan kadın ve erkeğin eşit katılımını sağlayacak politik, sosyal ve ekonomik çevrenin oluşturulması,
- Fakirliğin ve eşitsizliğin giderilmesi, hane ve ulusal düzeylerde açlığın ortadan kaldırılması, gıda arzının nüfusun enerji ve gıda ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde güvenli, erişilebilir, uygun ve yeterli olmasının sağlanması bu amaçla herkesin güvenli gıdaya ulaşmasını sağlayacak politikaların uygulanması,

- Katılımcı ve sürdürülebilir gıda, tarım, balıkçılık, ormancılık, politikalarının geliştirilmesi bu alanlarda verimli potansiyeli artıracak uluslararası araştırma ve bilimsel işbirliğinin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması, temel gıda maddelerinin üretiminin uygun hale getirilmesi ve yeterli ve güvenli gıda arzının geniş alanlara yayılması,
- Adil ve pazara dayalı bir dünya ticaret sistemi içerisinde herkes için gıda güvencesini güçlendirmek amacıyla gıda ve tarımsal ticaret politikalarının geliştirilmesi,
- Doğal afetlerin ve insandan kaynaklanan acil durumların özellikle ulusal ve uluslararası çatışmaların önlenmesi, bunlara hazırlıklı olunması ve gelecekteki acil gıda ihtiyacını karşılayacak iyileşme, kalkınma kapasitenin geliştirilmesi,
- Yüksek ve düşük potansiyele sahip bölgelerde kırsal kalkmayı teşvik için kamu ve özel yatırımların tahsis edilmesi.

KAYNAKLAR

- ANONYMOUS, (-) Dünya Gıda Zirvesi, "Dünya Gıda Güvencesi Roma Deklarasyonu ve Dünya Gıda Zirvesi Eylem Planı, FAO Türkiye Temsilciliği, 46 s.
- ANONYMOUS, (-) Forestry and Food Security, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Viale Delle Terme Di Caracalla, Rome, 00100, Italy.
- ANONYMOUS, 1997. Plan of Action for Women In Development. Key to Sustainability and Food Security, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Viale Delle Terme di Caracalla, 00100 Rome, Italy 32 p.